

Nr 89.

Av herr **Johanson** i Stockholm, om anslag till bekämpande av arbetslösheten m. m.

Ett av de problem, som just nu är synnerligen aktuellt, är bekämpandet av den ofrivilliga arbetslösheten. På grund av den depression som arbetsmarknaden synes underkastad, ej endast i vårt land, utan i hela världen, där ett kapitalistiskt produktionssystem kommit till användning, så hotas den ena industrien efter den andra med fullständig stagnation.

Så förmåler dagspressen oupphörligt om enskilda företag som inställa driften och avskeda sin personal. Då arbetsgivarna samtidigt begagna situationen för att kräva lönernas nedsättning, har det uppstått irritationsmoment av komplicerad natur, som tillsammans med enskilda kommuners ekonomiska oförmåga att bereda sina ofrivilligt arbetslösa arbete eller understöd göra det till en tvingande nödvändighet för staten att på ett verksamt sätt träda hjälpande till.

Av den offentliga arbetsförmedlingens rapporter framgå, att ställningen försämrats från månad till månad. Förskjutningen ifråga om antalet ansökningar om arbete, lediga och tillsatta platser, under september—december 1920, framgår av följande siffror:

	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
September 1920 . .	28,271	28,967	18,776
Oktober » . .	32,051	29,111	20,321
November » . .	27,662	17,841	12,972
December » . .	21,311	13,945	10,263

På 100 lediga platser kommo alltså följande antal ansökningar om arbete: september 98, oktober 110, november 155 och december 153.

Förbättringen på 100 lediga platser för december är endast skenbar och har uppkommit därigenom att de arbetslösa misströsta till den grad om att erhålla arbete, att de underlåta att anmäla sig på de offentliga arbetsförmedlingsanstalternas kontor.

Av dagspressen framgår även att på olika håll i landet planerats eller igångsatts nödhjulsarbeten, och på en eller annan plats torde väl även kompletterande understödsverksamhet ha igångsatts. Säkerligen ligger ingen överdrift uti att man anslår de arbetslösas antal till mellan 40-50,000 personer. Inför en dylik sig allt mer och mer omkringripande arbetslöshet, där säkerligen en stor del enskilda kommuners resurser ej förslå långt, måste staten på ett verksamt sätt ingripa. Den provisoriska organisation, som tillkom omedelbart efter krigsutbrottet 1914, finnes ännu kvar. Denna består dels av Statens arbetslöshetskommission, dels av länsdjulpskommittéer, och slutligen lokala organ som var på sin plats närmast ha att ta hand om dem som äro ofrivilligt arbetslösa samt äro i behov av understöd.

Dessa institutioner måste nu utrustas med nödiga medel. Under femte huvudtiteln punkt 19 har begärts ett belopp på tillägsstat för år 1921 av tre millioner, samt på extra stat för år 1922 en million kr. Dessa belopp ha visserligen förordats i skrivelser från arbetslöshetskommissionen till Kungl. Maj:t den 9 oktober 1920, alltså vid en tidpunkt då ställningen på arbetsmarknaden ej ens tillnärmelsevis var så dålig som nu är fallet. Departementschefen förklarar också sig »ansett det böra tagas under övervägande, om icke, med hänsyn till den skärpning av förhållandena som inträtt, sedan kommissionen avgav sitt förslag, beloppen borde höjas.»

Med den utveckling till allt sämre och sämre arbetstillgång med ty åtföljande driftinställelser är det utan vidare klart att de belopp som begäras i statsverkspropositionen, äro alldeles för låga. Då det emellertid är omöjligt att förutsäga både den blivande omfattningen och varaktigheten av den nuvarande depressionsperioden, kan även ett relativt stort belopp komma att visa sig för litet tilltaget. Ett belopp av 15 millioner som förslagsanslag för år 1921 synes emellertid för närvarande böra beviljas för ändamålet. Uppenbart är, att från statens och kommunernas sida i första hand åtgärder böra vidtagas för igångsättande av nödhjulsarbeten i sådan omfattning, att de flesta arbetslösa därigenom kunna beredas arbete. Men med den stora omfattning arbetslösheten nu synes erhålla måste även direkt understödsverksamhet anordnas.

Därvid synas emellertid även de grunder efter vilka understödsverksamheten bedrivs behöva göras till föremål för ändringar. Sålunda synas de understödsbelopp, som för närvarande utgå av statsmedel eller kr. 1:50 pr dag för man och hustru tillhopa, 1 krona pr dag för ensam person som fyllt 18 år, 60 öre pr dag för ensam person som fyllt 15 men ej 18 år, samt 30 öre pr dag för varje inom eller utom äktenskapet fött barn, vara allt för lågt tilltagna. Då kommunerna väl som regel ej tillskjuta högre belopp än staten ger, kommer en familj, bestående av man, hustru och 2 barn, att pr dag endast erhålla kr. 4:20 eller pr vecka kr. 29:40, som måste betecknas som fullständigt otillräckligt. En fördubbling av understödsbeloppens storlek synes vara behöfligt. Härtill kommer, att många kommuner torde ha så klen ekonomi, att de icke kunna realisera den förutsättning som skall föreligga för att statsbidrag skall erhållas, nämligen själv anvisa och förskottera medel till den direkta understödsverksamheten.

Gällande kungörelse 696/1920 medgiver visserligen att kommun kan »på grund av särskilda omständigheter» erhålla högre bidrag av statsmedel än vad kommunen själv tillskjuter, och skall framställning härom prövas av Konungen, men dels förutsättes detta som ett undantagsfall och dels torde den anvisade vägen vara alltför omständig och tidsödande.

Inför den omfattande arbetslöshet som nu börjar inträda, och med kännedom om många kommuners dåliga finanser, synes staten böra bisträcka med ett större belopp än det hittills fastställda. En förhöjning av de nu fastställda 50 proc. i statsbidrag till 66 proc. skulle säkerligen verksamt bidraga till att även fattiga kommuner kunde hjälpa sina arbetslösa kommunmedlemmar.

Å andra sidan torde en dylik utökning av statens bidragsskyldighet kräva en starkare kontroll över själva igångsättandet av understödsverksamheten i en kommun, än som hittills varit fallet. För närvarande gäller häri ingen annan begränsning, än att kommunen själv skall för ändamålet bevilja medel. Emellertid borde en dylik kontroll mycket lätt kunna erhållas därigenom, att den centrala myndigheten på området, Statens arbetslöshetskommission, förbehålles rätt att, efter delgiven rapport över läget inom kommunen, avgöra, om kontant understödsverksamhet får påbörjas, eller huruvida hjälp på annat sätt skall beredas de arbetslösa.

Under hänvisning till ovan anförda synpunkter får jag därför hemställa, att riksdagen ville besluta

att på tilläggsstat för år 1921 anvisa för bekämpande av arbetslösheten ett förslagsanslag av 15 mill. kronor;

att de understödsbelopp som äro angivna i Kungl. Maj:ts kungörelse den 22 oktober 1920 (svensk författningssamling nr 696/1920) måtte förhöjas och av statsmedel utgå för envar understödsberättigad med $\frac{2}{3}$ -delar av det belopp, till vilket understöd tilldelas honom utav de av kommun eller landsting för ändamålet anvisade medel, dock av statsmedel högst med

4 kronor pr dag för man och hustru tillhopa;
 2: 67 » » » » ensam person som fyllt 18 år;
 1: 60 » » » » den som fyllt 15 men ej 18 år;
 samt 80 öre för varje inom eller utom äktenskapet fött barn;

att i § 9 andra stycket i kungl. kungörelsen av den 22 oktober 1920 (svensk författningssamling 696/1920) förekommande 1 krona och 1 krona och 50 öre höjes till resp. 2 kronor och 3 kronor;

att i samma kungörelse § 9 tredje stycket förekommande 75 öre höjes till 1 krona och 50 öre.

Stockholm den 21 jan. 1921.

Edv. Johanson,
 Stockholm.